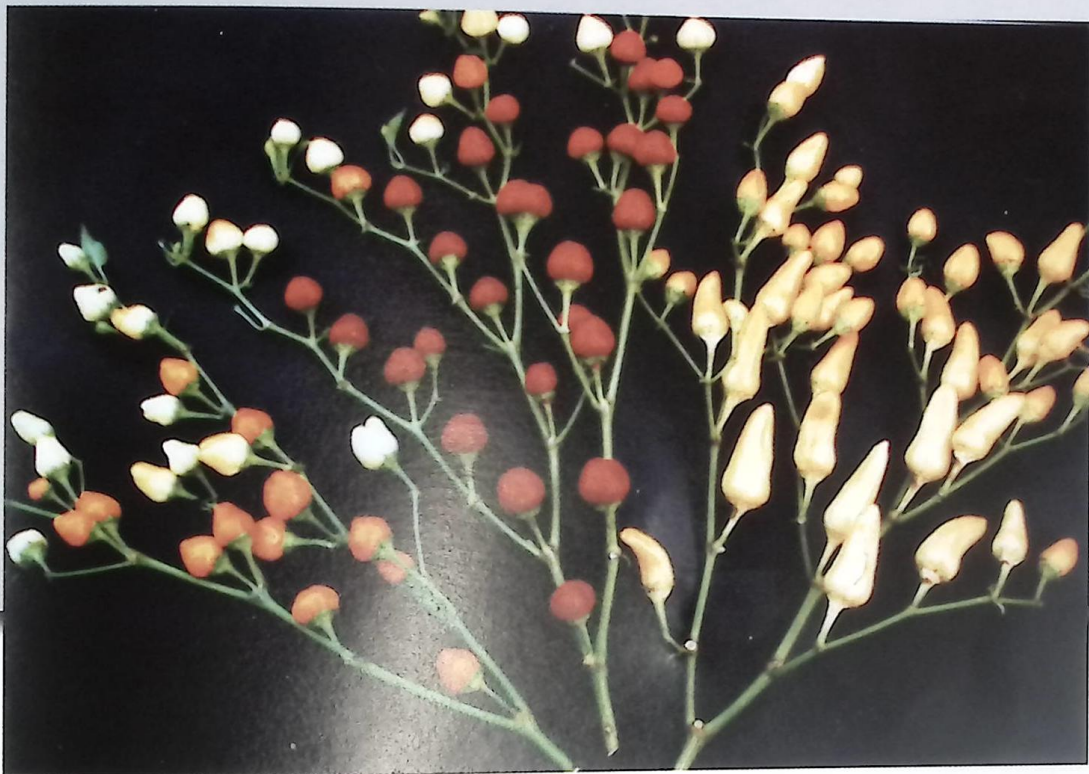

פלפל

מעכשיו גם בנוי

שי-לה - סדרת זני מכלוא של פלפל למטרות נוי

באיכות ובמגוון תכונות נוספות, והעבודה כיום מתרכזת בהתאמה לתנאי גידול ועמידות למחלות - הרי שפוטנציאל הפלפל כצמח נוי טרם נוצל אלא בשולי הגידול בלבד. בעבודה הנוכחית הובאו לידי ביטוי ההטרוזיס (און כלאיים) המצוי בפלפל - הן לגבי און צמיחה והן לגבי יכול (מספר פירות ורציפות החנטה) - וכן יתרונותיה של העקרות הזכרית.

מבוא

מוצאו של הפלפל החד-עונתי *Capsicum annuum* במרכז אמריקה הדרומית, שבה הגיע במהלך אבולוציוני מעמיק למידה בולטת של שונות (וריאציה) הניתנת לניצול למטרות חקלאיות מגוונות.

בעוד שבפלפל למאכל הגיעו המשביחים להישגים חשובים בזני מכלוא המצטיינים ביכול,

**חן שיפריס, לביאה אלטחן,
אילן קרווה, אילן פארן,
המחלקה לגנטיקה
והשבחת צמחים, מרכז וולקני***

* פירסום של מינהל המחקר החקלאי, סדרה ה', 1996, מס' 1299.

החריפות היא תכונה דומיננטית, ולכן כל המכלואים שנתקבלו מהורה חריף הצטיינו בחריפות. נברר מגוון של הורים נעדרי חריפות האמור להציע מכלואים מתוקים בלבד

כמו כן באו לידי ביטוי מגוון תכונות איכותיות וכמותיות, כגון דגם הפיגמנטציה של הפירות ואופי הצמיחה.

חומרים ושיטות

הורים נקבים נוצרו על ידי החדרת תכונה של עקרות זכרית. חלק מההורים שנתקבלו מכילים עקרות ציטופלסמית-גנית ולחלקם עקרות הנשלטת על-ידי גן רצסיבי יחיד.

הורים זכריים - מגוון בן עשרות שושלות בעלות פרי קטן, אשר נתקבלו ממקומות שונים ששימשו להכלאות עם ההורים הנקביים הללו. עשרות מכלואים, 10 צמחים מכל מכלוא, גדלו בשטח גלוי בחלקת טיפוח של פלפל, בחוות מכון וולקני בבית דגן, החל בתחילת 10.5.96 ועד מחצית נובמבר.

תוצאות ודיון

עיקר התוצאות האופייניות לכלל העבודה מופיעות בטבלה 1, וחלקן מתבטאות בתמונות הנלוות.

מכלואים פוריים מול עקרות זכרית

המכלואים נבדלו בתכונות הפוריות: הפוריים (נורמליים) חנטו ברציפות פירות מלאי זרעים. לעומתם, העקרים-זכרית בלטו בצמיחה לגובה, בפרחים חסרי אבקה, ובפירות מעטים יחסית שרובם מעוטי זרעים. למרות זאת, אף בקבוצה זו נמצאו מכלואים שהצטינו במספר גדול של פירות בעלי זרעים (כגון מכלואים 353, 359). פוריות המופיעים טבלה 1 ומכלואים אחרים). פוריות יחסית זו נובעת מכושר חנטה מוגבר בקבוצה זו של עקרים-זכרית, כנראה בשל העדפת הדבורים המפרות את פרחי מכלואים אלו; כלל צמחי החלקה שימש כמקור לאבקה.

פיגמנטציה של הפירות

תורשת צבע הפרי, הן בשלב הבוסר והן בהבשלה הבוטנית (מלאה), היא מוכרת, אולם במהלך החנטה עד להבשלה הסופית הציגו מספר מכלואים מגוון צבעי מעבר בפרי הבודד משלב הבשלה אחד למשנהו.

לדוגמה: מכלוא 342 (טבלה 1) מציג מעברי צבע מסגול לסגול-בהיר, לכתום ולבסוף הוא מסיים באדום-עז. המכלואים נבדלו אף בעוצמת הצבע האדום ובמידת השתמרותו, כאשר בחלקם מחוויר האדום, ואילו באחרים הוא משתמר כאדום-עז עד סוף עונת הגידול.

כללית, הריחוק הגנטי בין ההורים השונים הציג בפנינו מגוון עשיר של צבעים, החל בלבן-יציב דרך רמות שונות של צהוב, כתום ואדום. ניתן לגוון צבעי יסוד אלו ב"לכלוך" חלקי של סגול.

מספר הפירות ומשקלם

יש הבדל בולט בין המכלואים במספר הפירות, ולכן ברוב המקרים גם במשקלם. הפירות הכבדים יותר קרובים בתכונותיהם לזני מאכל.

חריפים מול מתוקים

החריפות היא תכונה דומיננטית, ולכן כל המכלואים שנתקבלו מהורה חריף (ואלו הרוב) הצטיינו בחריפות. בררנו מגוון של הורים נעדרי

טבלה 1. תכונות פרי וצמח במגוון מכלואי נוי עם סיום שלב הפריחה

מס' המכלוא	פוריות	מס' הפירות לצמח	משקל הפרי, ג'	דגם השתנות בצבע הפרי	צורת הפרי	גובה הצמח
342	פורה	235	6	סגול, סגול בהיר, כתום, אדום	קוני	בינוני
343	פורה	190	5	קרם, כתום, אדום	כדורי	קצר
345	פורה	106	12	קרם, צהוב (או כתום)	כדורי	בינוני
346	פורה	156	6	קרם, כתום, אדום	קוני	קצר
349	פורה-חלקית	277	4	ירוק, אדום	קוני	גבוה
353	עקר-זכרית	262	6	ירוק, אדום	קוני	גבוה
356	עקר-זכרית	87	12	סגול, כתום, אדום	קוני	בינוני
359	פורה	165	6	ירוק-קרם, כתום, אדום	קוני	גבוה
360	פורה	110	11	ירוק, אדום	כדורי	גבוה
368	פורה	48	17	ירוק, אדום	קוני	קצר
371	פורה	338	3	סגול, ירוק אדום	קוני	בינוני
375	פורה	127	10	ירוק-בהיר, זהוב	קוני	בינוני
385	עקר-זכרית	66	7	לבן-יציב	קוני	בינוני
542	פורה	149	4	קרם, כתום, אדום	קוני	קצר
554	עקר-זכרית	221	6	ירוק, זהוב	כדורי	גבוה

* עציצים "פורחים" משופעים בפרי.
 * דו-שימוש מזנים חריפים - לנוי ולמאכל - בגידול גלוי ובעציצים.
 * ענפי קישוט במגוון צבעי פרי (כאדום-עז ליצוא לקראת חג המולד) ועוד.
 יתרונותיהם של המכלואים העקרים-זכרית יתבטאו אך ורק בשכנות לזנים "נורמליים" המספקים אבקה ובנוכחות חרקים מפריס כדבורים.

ספרות

1. Shifriss, C. 1995 Male sterility in pepper. (Capsicum annuum L.). Capsicum Eggplant Newsletter-14:11-25.
 *

עבודה זו מקדיש החוקר הראשי לזכר קרוב משפחתו, חלוץ ואיש העלייה השלישית, המשורר והמתרגם יצחק שנהר (שנברג).

פותחו מכלואי פלפל
 למטרות נוי, המתאימים
 בין השאר לגינון ציבורי,
 לעציצים שבהם הם
 "פורחים" בשפע פירות,
 וכענפי קישוט שבהם הם
 מצטיינים במגוון צבעים

חריפות האמור להציע מכלואים מתוקים בלבד.

תכונות צמיחה

מהבולטות בתכונות הצמיחה נזכיר את ההבדל בין צמחים קצרים, שפריים מרוכז ושופע לבין צמחים בעלי צמיחה דיכוטומית אופיינית המובילה לצמח בינוני עד גבוה.
 כמו כן הצטיינו מספר מכלואים בהסתעפות ענפים ניכרת, אשר יצרה ענפים רבים נושאי פרי (תמונה) מצמח בודד.

סיכום

בזכות השונות שנתקבלה בין המכלואים בעבודה הנוכחית, ניתן להציע את השימושים הבאים בפלפל למטרות נוי:
 * גינון ציבורי שיכלול מכלואים פוריים או עקרים-זכרית לצד זנים פוריים.

הודעות בדבר בקשות לרישום זכות מטפחים

הודעות בדבר בקשות לרישום זכות מטפחים, מתפרסמות ברבעון המועצה לזכויות מטפחים, מינהל המחקר החקלאי, ת.ד. 6 בית-דגן, 50250, טל. 03-9683492

שלום ברלנד רשם

זכות מטפחים